

O'QUVCHI-YOSHLARDA MANAVIY-AXLOQIY DUNYOQARASHNI RIVOJLANTIRISH - IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Isaqov Olimxon Odiljanovich

Namangan shaxar “Hidoya” o‘rta maxsus islom bilim yurti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ta'lim faqat bilimlarni uzatishdan iborat emas; shuningdek, shaxslarning axloqiy va ma'naviy kompasini shakllantirish bilan bog'liq jarayondir. Ushbu maqolada biz o'quvchilarda ma'naviy-axloqiy dunyoqarashni rivojlantirishning turli jihatlarini ko'rib chiqamiz, ijtimoiy-pedagogik to'siqlar va ta'limga yaxlit yondashuvni rivojlantirish strategiyalarini hal qilamiz.

Kalit so'zlar: ta'lim, madaniyat, pedagog, kadrlar, ma'naviy-axloqiy dunyoqarash, ta'lim muassasalari.

Zamonaviy jamiyat sharoitida o'quvchilarda ma'naviy-axloqiy dunyoqarashni rivojlantirish muhim ijtimoiy-pedagogik muammo bo'lib turibdi. Ta'lim muassasalari axloqiy va ma'naviy jihatdan ongli shaxsni tarbiyalashning ko'p qirrali muammolari bilan kurashar ekan, ushbu muammo bilan bog'liq murakkabliklarni o'rganish zarur bo'ladi. O'quvchining xarakteri va axloqiy tamoyillarining asosi ularning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Jamiyatning jadal o'zgarishlari, axborot va texnologiyalarning har tomonlama mavjudligi bilan tavsiflangan davrda o'qituvchilar oldida o'quvchilarning axloqiy ongini va ma'naviy qadriyatlarini tarbiyalashdek ulkan vazifa turibdi. Ushbu ijtimoiy-pedagogik muammo bir-biriga bog'liq bo'lgan ko'plab omillarni, jumladan, oilaviy va ijtimoiy

dinamikaning ta'sirini, ta'lim muassasalarining rolini va zamonaviy madaniy va ijtimoiy tendentsiyalarning ta'sirini o'z ichiga oladi.

Bu masalaning zamirida mazmunli introspektsiya, tanqidiy fikrlash, hamdardlik va axloqiy mas'uliyatni rivojlantirishga yordam beradigan muhitni shakllantirish muhimligi yotadi. Maktab jamiyatning mikrokosmosi sifatida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. U qadriyatlarni etkazish, axloqiy tamoyillarni singdirish va ijtimoiy mas'uliyat hissini tarbiyalash uchun asosiy platforma bo'lib xizmat qiladi. Biroq, axloqiy relativizm, jamiyatning qutblanishi va raqamli ommaviy axborot vositalarining ko'payishi kabi zamonaviy muammolar oldida ma'naviy va axloqiy tarbiyaning an'anaviy usullari ko'pincha yangi va dahshatli to'siqlarga duch keladi. O'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishning asosiy ijtimoiy-pedagogik vazifalaridan biri ta'lim muhitida e'tiqod tizimlari va qadriyatlar yo'nalishlarining xilma-xilligini yo'lga qo'yishdir. Ta'lim muassasalari o'quvchilarning turli xil madaniy, diniy va mafkuraviy kelib chiqishiga moslashish, umumiy qadriyatlar va axloqiy tamoyillar tuyg'usini rivojlantirish vazifasi bilan duch keladi. Bu madaniy va diniy xilma-xillikni e'tirof etish va hurmat qilish o'rtasida nozik muvozanatni talab qiladi, shu bilan birga individual farqlardan ustun turadigan universal axloqiy asosni targ'ib qiladi.

Qolaversa, ommaviy axborot vositalari, iste'molchilik, raqamli texnologiyalar kabi tashqi ta'sirlarning ta'siri o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishga jiddiy muammo tug'diradi. Ushbu ta'sirlarning keng tarqalgan tabiati ko'pincha materialistik va individualistik mafkuralarni davom ettiradi va ma'naviy va axloqiy tamoyillarning rivojlanishiga putur etkazadi. Shunday qilib, o'qituvchilarga talabalarni tanqidiy media savodxonligi

ko'nikmalari bilan jihozlash va raqamli kontentni iste'mol qilishda aks ettiruvchi va aqlli yondashuvni rivojlantirish vazifasi qo'yilgan. Yana bir muhim ijtimoiy-pedagogik dilemma ta'lim muassasalarining dunyoviy tabiati bilan o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini hal etish zarurati bilan uyg'unlashtirishdadir. Diniy betaraflik va ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni targ'ib qilish o'rtasidagi o'ziga xos ziddiyat axloqiy va ma'naviy tarbiyaga nozik va inklyuziv yondashuvni talab qiladi. Ta'lim muassasalari o'ziga xos diniy ta'limotlar yoki e'tiqodlarni o'rnatmasdan, ochiq muloqot, axloqiy mulohaza yuritish va turli madaniy va diniy an'analarni o'rganish uchun joy yaratishi kerak.

Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, ijtimoiy-pedagogik kontekstda talabalarning ma'naviy va axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishga yordam beradigan turli strategiyalar mavjud. Umumjahon axloqiy tamoyillarni targ'ib qilish bilan birga xilma-xillikni nishonlaydigan inklyuziv va empatik maktab muhitini rivojlantirish eng muhim hisoblanadi. Bu turli fanlar bo'yicha axloqiy va ma'naviy ta'limni birlashtirish, madaniyatlararo muloqot uchun imkoniyatlar yaratish va turli nuqtai nazar va qadriyatlarni o'zida mujassamlashtirgan kengroq jamoatchilik bilan hamkorlikni o'z ichiga oladi. Qolaversa, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishda oila va mahallaning faol ishtirok etishi zarur. Ta'lim muassasalari, ota-onalar va jamiyat manfaatdor tomonlari o'rtasidagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlar axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash va ma'naviy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi. Mahalliy diniy yoki madaniy tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali maktablar o'quvchilarga turli e'tiqod tizimlari va axloqiy an'analar haqida kengroq tushuncha berishi va shu orqali o'zaro hurmat va tushunishni rivojlantirishi mumkin. Qolaversa, tarbiyachilarning axloqiy va ma'naviy yo'l boshchi sifatidagi rolini ham kamaytirib bo'lmaydi. O'qituvchilar o'rnak bo'lib xizmat

qiladi, maslahatchi, va axloqiy tarbiyaning yordamchilari, ularning so'zlari va harakatlari orqali o'quvchilarning axloqiy kompasini shakllantirish. Axloqiy yetakchilik, axloqiy mulohazalar va madaniyatlararo kompetentsiyaga e'tibor qaratuvchi o'qituvchilar uchun o'quv dasturlari va malaka oshirish imkoniyatlari o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga yo'naltiruvchi zarur vositalar bilan jihozlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirish murakkab ijtimoiy-pedagogik masala bo'lib, ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Madaniy xilma-xillikni hurmat qilgan holda axloqiy ongni tarbiyalash, empatiyani rivojlantirish va universal axloqiy asosni targ'ib qilish ushbu muammoni hal qilishning muhim elementlari hisoblanadi. Ta'lim muassasalari oilalar, mahallalar, pedagoglar bilan hamkorlikda o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini har tomonlama rivojlantirishga yordam beradigan inklyuziv va aks ettiruvchi muhitni yaratishga intilishi kerak. Faqatgina ushbu muammoning murakkabliklarini birgalikda hal qilish orqali biz ta'lim muhitida ijtimoiy mas'uliyatli, axloqiy jihatdan xabardor va ma'naviy jihatdan asoslangan shaxslarni tarbiyalash yo'lini yaratishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kamolova, S. (2023). ILMIY DUNYOQARASHNI YUKSALTIRISH YORDAMIDA TALABALARGA AQLIY TARBIYA BERISHNI TAKOMILLASHTIRISH. Журнал Педагогике и психологии в современном образовании, (I).
2. Shukurovna, X. M. (2023). YOSHLARNI OILADA MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA MILLIY QADRIYATLARDAN FOYDALANISH. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(8), 625-629.

3. Dilshoda, H. (2023). Axloqiy Madaniyat Tushunchasining Rivojlanishida Badiiy Adabiyotning O‘Rni. TALIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(3), 244-247.